

Demetrovics Zsolt (szerk.)

Az addiktológia alapjai III.

Tartalomjegyzék

Szerzők	17
Előszó	23

I. Drogpolitika és jogi vonatkozások

Drogpolitika a globalizáció korában: változó paradigmák (Sárosi Péter)

Bevezetés	27
Dekriminalizáció	30
Az első reformhullám (1970-es évek)	32
A második reformhullám (1990-es évek)	35
A jogalkotás-megközelítések Európában	39
USA: a zéró tolerancia politikája	40
Az ártalomcsökkentés kanadai sikerei	43
Ártalomcsökkentés Ausztráliában: konfliktus és kooperáció	45
Kelet-Európa és Ázsia: a szigor ára	47
Irán és Kína: ártalomcsökkentő forradalmak	49
Mit hoz a jövő?	50
Irodalom	52

A droghasználat jogi vonatkozásai (Dénes Balázs)

Bevezetés	57
Fogalom-meghatározások	58
A nemzetközi drogtilalmi rendszer kialakulása	62
Egyes európai országok szabályozása	65
A magyar szabályozás	69
Az 1993-as törvénymódosítás	70
Az 1999-es törvénymódosítás	72
A 2003-as törvénymódosítás	73
Az Alkotmánybíróság 2004-es határozata	74
A jelen további problémái	76
A szabályozás jövője	77
Irodalom	79

II. Elméletek – modellek

Protektív tényezők szerepe az addikciók ifjúkori megelőzésében

(Pikó Bettina)

A pozitív pszichológiai megközelítés szerepe az addikciók megelőzésében	83
A vallás és spiritualitás mint protektív tényező	87
A sportaktivitás mint protektív tényező	95
Áramlat (<i>flow</i>) vagy bódulat?	98
Irodalom	101

Szülői traumatizáció – gyermeki addikció (Komáromi Éva)

A téma jelentősége	105
Egészséges és diszfunkcionális családok	105
Az alkoholista család gyermeke	108
A gyermek és a felnőtt kötődési magatartás	110
Kötődési jellemzők és pszichopatológiai érintettség	112
Kötődés, mentalizáció és szelffejlődés	113
A traumák átörökítésének transzgenerációs modellje	115
Szülői traumatizáció és gyermeki addikció	117
Esetismertetések	119
Megfontolások a prevenció és a pszichoterápia szempontjából	124
Irodalom	126

A droghasználat családi háttere (Demetrovics Zsolt)

Drogfüggők szüleinek jellemzői	130
Családi viszonyok és kommunikációs jellegzetességek a drogfüggők családjában	132
Drogfüggők családjának tipologizálása	134
Droghasználók családjának dinamikus jellemzői	136
Az opiátfüggőség kialakulásának transzgenerációs dinamikus fejlődésmodellje	138
Irodalom	143

A sóvárgás szerepe az addikcióban: mélylélektani szempontok

(Hoyer Mária)

Bevezetés	149
A sóvárgás kialakulása a család rendszerében	149
Az opiátfüggő családjának jellemzői	150
A sóvárgás (craving) fennmaradásában szerepet játszó családi tényezők ..	152
A vágy genezise	154

Az anya vágya	155
Az apa neve	155
A sóvárgás meghatározása pszichoanalitikus megközelítésben	157
Narcisztikus krízis	158
Érzelmi regresszió és az elhárító mechanizmus összeomlása	159
Sóvárgás, hasítás, tagadás	160
Externalizáció (mágikus erő)	160
Öndestrukció	161
Felettesén-hasítás	162
Regresszív örömszerzés	163
A sóvárgás mint döntéshozatali zavar: a neurokognitív modell	164
A sóvárgás kognitív modellje:	
alapsémák, hiedelmek, sóvárgás, addiktív viselkedés	164
A sóvárgás neurobiológiai megközelítése	167
A sóvárgás kialakulásában és fennmaradásában szerepet játszó társtényezők	168
A sóvárgás motivációs hátterét megvilágító tényezők	169
Az imaginárius identifikációra utaló jelek	169
Az archaikus tárgyfüggés, a drog tárgyjellege	171
A narcisztikus kötődések feladásától való félelem	172
Philoktétés sebe, a szublimálatlan szenvedéses lét metaforája	172
Irodalom	175

III. Az addikciók terápiajának alapkérdései

Az addikciók pszichoterápiája (Buda Béla)

A pszichoterápia fogalmának változásai	181
A pszichoterápia definíciója	181
Pszichoterápiás hatáskutatások	183
A pszichoterápia modelljei, paradigmái	184
Fokozatok és folyamatok	186
A terápia tervezés	188
Pszichoterápia az addiktológiában: ellentmondások	189
Korai pszichoterápiás próbálkozások alkoholisták kezelésében	190
A pszichoanalízis és az alkoholizmus	191
Csoportterápiák és pszichodráma	192
Szugesztió és hipnoterápia	194
A viselkedésterápiás megközelítés – averziós terápia	195
Tanácsadás és pszichoedukáció	196
Korai kezelésbevétel, motivációerősítés, krízisintervenció, relapszusprevenció	198
Önkéntes segítség, önségítés, az AA mozgalom tanulságai	204

Modern pszichoterápiás irányzatok a szenvedélyproblémák kezelésében	208
Pszichoanalízis és új felfogásai	209
Tranzakcióanalízis	209
Kognitív-viselkedésterápiás módszerek	211
Pár- és családterápia	212
Intenzív csoporttechnikák, rendszerterápiák	214
A komorbiditás kezelése	216
Pszichoterápiás hatáselemek és felhasználásuk	219
A viselkedésterápia tanulságai	220
A kliens erőforrásainak mozgósítása	222
Placebohatások és más „metafarmakogén” effektusok	225
Szuggesztív hatások	226
Közösségek és aktiválásuk	227
Segítő és fejlesztő kapcsolatok	230
Tanácsadás	231
Speciális pszichoterápiás, illetve ellátási kérdések	232
Összegzés	234
A jövő perspektívái	236
Melléklet	240
Irodalom	242

Konzultáció (Rácz József)

A konzultációs kapcsolat	250
A konzultáció általános céljai	252
Konzultáció és pszichoterápia	253
Az addiktológiai konzultáció szemléleti keretei	254
A Prochaska–DiClemente-féle felépülési modell	254
A motivációs interjú	257
A konzultáció gyakorlata	260
A konzultáció szakaszai	260
Állapotfelmérés	260
Célkitűzés	261
A segítő folyamat tervezése és a szerződés-kötés	262
A kezelés menete, a változás előidézése	264
A konzultáció terminálása	266
Utókezelés és utánkövetés	266
Relapszus prevenció	266
Relapszus prevenció tréning	268
Megkereső munka, sorstársak és konzultáció	269
Konzultáció és képzés; a konzultáns kompetenciaszintjei	270
Irodalom	273

A motivációs interjú (Urbán Róbert)

A viselkedés megváltoztatására vonatkozó motiváció	277
A motivációs interjú alapelvei	280
Az empátia kifejezése	280
A vita kerülése	282
Az ellentmondásosság (diszkrepancia) felismerése és a változásra való készenlét kiváltása	283
Az ellenállás feldolgozása	285
Az énhatékonyság érzésének támogatása vagy az önbizalom erősítése ..	286
Stratégiák a motivációs interjú alkalmazásában	287
A változásra vonatkozó motiváció kialakítása és megerősítése	287
A változás melletti elköteleződés megerősítése	289
A motivációs interjú hatékonyságvizsgálatai	290
Irodalom	293

Segítői játszmák az addiktológia területén (Komáromi Éva)

Bevezetés	295
A segítő kapcsolat mint kontextus	295
Játszmák és emberek	297
Segítői játszmák és diszfunkciók – a szakirodalom tükrében	299
Segítői játszmák a gyakorlatban	303
Segítő és játszma – kísérlet egy típusan megalkotására az addiktológiai kezelés területén	304
A játszmák megelőzése, kiküszöbölése – módszertani megtfontolások, javaslatok	311
Irodalom	312

A nem szerepe az addikciók terápiájában (Hoyer Mária)

Bevezetés	315
Általános genderkülönbségek	315
Érzelmi problémákból adódó különbségek	316
Pszichoaktív szer-használat és Gender	316
Epidemiológiai különbségek	316
Gender és kettős diagnózis	316
Etiológiai különbségek	317
Fiziológiai különbségek	317
Pszichoszociális és családi következmények	317
Kezelés iránti fogékonyság	318
Felépülés és visszaesés	318
Genderérzékeny állapotfelmérés és kezelés	318
Viszont-indulatáttétel	319
Nők, addikció és szexualitás	321
Szociális sztereotípiák az alkoholt vagy drogot fogyasztó nőkről	321

A nők addiktív viselkedése és a szexuális áldozattá válás összefüggései ..	321
A szexualitás eltorzulása	321
Az addikció relacionális, emocionális és szociális aspektusai	322
A problémakezelés módja	322
A PLISSIT-modell	322
A szexuális felépülés külső és belső napló segítségével	323
A belső napló	323
A külső napló	324
Szexuális identitás	325
Nőcsoport	326
Első csoport	326
Második csoport	329
Harmadik csoport	330
A fertőző betegségek	331
Kutatási tapasztalatok	332
A pszichoaktív szer-használat kezelése során megtestesülő férfiertékek	336
A férfimozgalmak fejlődése	336
A férfi jogok csoportja	336
Mythopoetic Groups	337
A felépülési csoport	337
A hősies férfi	337
A kezeléssel kongruens férfiertékek	338
A munka mint legfontosabb érték	338
Összefoglalás	339
Irodalom	340

IV. Terápiás módszerek az addiktológiában

Családterápia és szerfüggőség (Barát Katalin és Demetrovics Zsolt)

A család és a családterápia néhány általános jellemzője	345
Családterápia a szerfüggőségek esetén	346
A szerfüggőség kialakulásában szerepet játszó családi tényezők	348
Családra irányuló beavatkozások a szerfüggőségek terápiája során	349
A családterápia folyamata szerfüggőség esetén	351
A rendszerszemléletű családterápiás beavatkozások különféle változatai ...	355
A szerfüggőség kezelése speciális csoportok esetén	356
Összefoglalás	358
Esetrészlet	359
Irodalom	361

A hálózatterápia alkalmazásának lehetőségei az addiktológiai gyakorlatban (*Kurimay Tamás*)

A hálózatok szerepének újrafelfedezése, a hálózati paradigmaváltás	365
A hálózatterápia története, rendszerszemléletű alkalmazása	367
A hálózatterápia addiktológiai alkalmazásának lehetőségei	374
Az ARISE-modell	374
Telefoninterjú	375
A hálózat mobilizálása a függő személy kezelésbe kerülése céljából	376
Intervenció	377
A hálózatterápia	378
A hálózatterápia Magyarországon történő alkalmazásának lehetőségei: ajánlás	381
Irodalom	382

A terápiás közösségek új generációi (*Topolánszky Ákos*)

Bevezetés	385
Szemléleti keretek	387
Módszerjellemezők	389
A TC-ket érő kihívások	392
Új megoldások	393
1. Családi szolgáltatások megközelítés	394
2. Az egészségügyi alapellátás és kórházi kezelés	394
3. Utógondozói szolgáltatások	394
4. Visszaesést megelőző tréning (RPT)	395
5. A multimodalitású TC és a klienskezelés összehangolása	395
6. A TC kezelési rendszerének alkalmazása speciális populációk esetében	396
7. A szervezeti jellemzők változása	397
Összegzés	398
Irodalom	400

Színházterápia drogfüggőkkel: a kapcsolati világ újjáteremtése

(*B. Erdős Márta és Kelemen Gábor*)

A teremtő ember	403
A komlói színházterápiás hagyományok	406
Hogyan működik a színházterápia?	407
Irodalom	413

A lovas pszichoterápia lehetőségei a szenvedélybetegek rehabilitációjában*(Kardos Edina)*

A lovasterápia általános alkalmazási területei és hatásai	415
A ló mediált pszichoterápia	416
A terápiás lovaglás pszichológiai és szociális hatásai	417
A lovasterápia gyakorlata a Deszki Rehabilitációs Intézetben	418
A terápiás ló	419
Az intézetünkben folyó terápiás lovaglás fő komponensei	420
A lovaglásban rejlő lehetőségek felhasználása a szenvedélybetegek terápiájában	421
A lovaglás tanulása és a terápiás folyamat párhuzamai	421
A lóról való esés mint „megcsúszás”	421
Szárkezelés mint kapcsolat, kontroll és irányítás	423
Esetismertetés a rehabilitációs munkából	423
A terápiás lovaglás kapcsolódása más terápiás formákhoz	427
Összegzés	427
Irodalom	428

V. Ártalomcsökkentés**Ártalomcsökkentés: elmélet és gyakorlat***(Takács István Gábor és Demetrovics Zsolt)*

Bevezetés	431
Az ártalomcsökkentés szemlélete	432
Elméleti alapelvek	432
Az alacsonyküszöbűség elve	434
A kábítószer-használat ártalmi	436
A problémás használat	437
Az intravénás droghasználat	438
Az intravénás droghasználat és a HIV/AIDS	438
Intravénás droghasználat és vírusos hepatitis	439
Intravénás droghasználat és bakteriális fertőzések	440
Kábítószerrel összefüggő halálozás	440
A függőség és a hozzá kapcsolódó károk	441
A közrend zavara	441
Közúti balesetek	441
Szervezett bűnözés	442
A drogpolitikák által okozott károk – a kábítószer-használók emberi jogainak sérelmei	442
Az ártalomcsökkentés történeti alakulása	445
Ártalomcsökkentés a gyakorlatban	447
Szubsztitúciós kezelések	447

Fenntartó metadonterápia	447
Buprenorfin és Suboxone	449
Fenntartó herointerápia	450
Túcsere	454
A túcsere-programok hatékonysága	456
Hepatitis	458
Biztonságosabb kábítószer-használói szobák	459
A felügyelt használói helyiségek története	460
A felügyelt használói helyiségek működése	461
Információ, oktatás és kommunikáció (IOK), valamint megkereső tevékenység	468
Információ, oktatás és kommunikáció	468
Megkereső tevékenység (outreach)	468
A megkereső munka hatékonysága	469
A túladagolások megelőzése naloxon terjesztésével	470
„Drop-in” szolgáltatások	470
Ártalomcsökkentés a börtönökben	471
Túcsere a börtönökben	471
Fenntartó metadon- és egyéb helyettesítő kezelés a börtönökben	472
Az ártalomcsökkentés speciális területe: a partiscéna	473
Irodalom	475